

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5. Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari à principio mundi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

intensiuè: pro secunda vero, peccatum originale esse maius extensiuè.

Li. 1. c. 8. circa finem.

¶ Vbi due statim occurrunt dubitationes. Prima est, quia falsum est, quod regulariter loquendo, peccatum originale sit maius extensiuè, quam actuale: quoniam omnes defectus originalis sunt etiam defectus actuali peccato regulariter loquendo, & sublati impedimentis, quod dico propter beatam Virginem, & infantes mortuos antequam possent actualiter peccare.

*Lib. 2. sent. dist. 33. q. 2. art. 2.

¶ Secunda dubitatio est, quia ex littera non habet conclusio simpliciter responsiva quaesito, sed solum secundum quid: non enim habet, an absolute dicendum sit, quod Christus principaliter pro originali venit, & sic non habet, an dicendum sit, quod Christus principaliter pro actuali peccato venit, ut patet, sed habet, quod secundum hoc, id est intensiuè, & secundum illud, id est extensiuè, magnitudinem venit principaliter pro hoc, vel illo.

Lib. 2. inter fin. & medio. tomo 5.

¶ Ad primum dicitur, quod per se loquendo intensiuè, & actualiter peccatum originale est differentia, quod actuale, ut in littera dicitur, est peccatum proprium singularis personae, quae facit illud: originale autem est peccatum proprium naturae humanae, ab Adā feminariè procedentis: & ideo originale per se loquendo est commune infinitis hominibus, pro quanto natura humana potest sic infinitis communicari: & ideo tollit bonum generis humani per se loquendo, tollendo bonum in natura communi generi humano. Peccatum autem actualiter non nisi bonum huius personae tollit, & accidit peccato meo, quod alter etiam peccat, & sic de aliis. Stando igitur infra latitudinem sermonis per se, optime sonat differentia posita: non enim accidit peccato naturae esse in toto genere, sicut accidit peccato personae.

Habetur in glo. ordi. in hoc loco.

¶ Ad secundum dicitur, quod auctor, explicando secundam conclusionem,

magis humane salutis aduersatur, et est maior albedo, quae est intensior. Et per hunc modum maius est peccatum actuale, quam originale, quia plus habet de ratione voluntarij, ut in secundo habitu est. Alio modo dicitur aliquid maius extensiuè: sicut dicitur maior albedo, quae est in maiori superficie. Et hoc modo peccatum originale, (per quod totum genus humanum inficitur) est maius peccato actuali, quod est proprium singularis personae. Et quantum ad hoc Christus principaliter venit ad tollendum bonum generis diuini, & eminentius est, quam bonum vniuersi, ut dicitur. Ethic. 1. 1. 1.

¶ 2. Præterea. Peccato originali non debetur poena sensus, sed solum poena damni, ut in secundo habitu est: sed Christus venit pro satisfactione peccatorum, poenam sensus pati in cruce, non autem poenam damni, quia nullum defectum habuit diuine visionis, aut fruitionis: ergo principaliter venit ad deletionem peccati actualis, quam originalis.

¶ 3. Præterea. Sicut Chrysostomus dicit in 2. de compunctione cordis. Hic est affectus seruus fidelis, ut beneficia domini sui, quae communitim omnibus data sunt, quasi sibi soli prestita reputet: quasi enim de se solo loquens Paulus ita scribit ad Galat. 2. Dilixit me, & tradidit semetipsum pro me: sed propria peccata nostra sunt actualia: originale enim est commune peccatum: ergo hunc affectum debemus habere, ut existimemus eum principaliter propter actualia peccata venisse.

SED CONTRA est, quod Io. 1. dicit. Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi, quod exponens Beda dicit: Peccatum mundi dicitur originale peccatum, quod est commune totius mundi.

RESPONDEO. Dicendum, quod certum est, Christum venisse in hunc mundum non solum ad delendum illud peccatum, quod traductum est originaliter in posteriores: sed etiam ad deletionem omnium peccatorum, quae postmodum superaddita sunt. Non quod omnia deleantur (quod est propter defectum hominum, qui Christo non inhaerent, secundum illud Ioan. 3. Venit lux in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras, quam lucem) sed quia ipse exhibuit, quod sufficiens fuit ad omnium peccatorum deletionem. Unde dicitur Rom. 5. Non sicut delictum, ita & donum: nam iudicium ex vno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in iustificationem. Tanto autem principaliter ad alicuius peccati deletionem Christus venit, quanto illud peccatum maius est. Dicitur autem aliquid maius dupliciter. Vno modo intensiuè: sicut

est maior albedo, quae est intensior. Et per hunc modum maius est peccatum actuale, quam originale, quia plus habet de ratione voluntarij, ut in secundo habitu est. Alio modo dicitur aliquid maius extensiuè: sicut dicitur maior albedo, quae est in maiori superficie. Et hoc modo peccatum originale, (per quod totum genus humanum inficitur) est maius peccato actuali, quod est proprium singularis personae. Et quantum ad hoc Christus principaliter venit ad tollendum bonum generis diuini, & eminentius est, quam bonum vniuersi, ut dicitur. Ethic. 1. 1. 1.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod ratio illa procedit de intensiuè magnitudine peccati.

AD SECUNDUM dicendum, quod peccato originali in futura retributione non debetur poena sensus: poenales tamen, quas sensibiliter in hac vita patimur, sicut famem, sitim, mortem, & alia huiusmodi, ex peccato originali procedunt: & ideo Christus, ut plene pro peccato originali satisficeret, sensibilem dolorem pati voluit, ut mortem, & alia huiusmodi in seipso consumeret.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut Chrysostomus ibidem dicit, verba illa dicebat Apostolus, non quasi diminueret volens amplissima, & per orbem terrarum diffusa Christi munera: sed ut pro omnibus se solum indicaret obnoxium. Quid enim interest si & aliis prestitum, cum quae tibi sunt praestita, ita integra sunt, & ita perfecta, quasi nulli alij ex his aliquid fuerit prestitum? Ex hoc ergo, quod aliquis debet reputare sibi beneficia Christi praestita esse, non debet existimare, quod non sint aliis praestita: & ideo non excluditur, quin principaliter venerit abolere peccatum totius naturae, quam peccatum vniuersi personae: sed illud peccatum naturae ita perfecte curatum est in vnoquoque, ac si in vno solo esset curatum: & ideo propter vniuersi charitatis, totum quod omnibus est impensum, vniuersi quae debet sibi ascribere.

Super quaestio. prime artic. quintum.

IN articulo quinto eiusdem prime quaestio in corpore duas sunt conclusiones, iuxta duplicem statum humani generis in sui principio. Innocentius, & lapsus. Verum enim in quaestione, an in principio humani generis deus fuerit incarnatus esse, & propterea iuxta duplicem statum in principio, duplici respondetur conclusioni, vtraque negativa. prima est. Non fuit conueniens a principio humani generis ante peccatum Dei incarnatum fuisse. Probat. Opus incarnationis principaliter ordinatur ad resurrectionem par-

ARTICVLVS V. Vtrum conueniens fuerit Deum incarnari ab initio mundi.

AD QUINTUM sic proceditur. Videtur, quod conueniens fuisset Deum incarnari a principio humani generis. Incarnationis enim opus ex immensitate diuinae charitatis processit, secundum illud Ephes. 2. Deus, qui ditus est in misericordia, propter

& non primam, & addendo secundam conclusionem rationis, quia bonum generis diuini, & eminentius est, quam bonum vniuersi, in finem con-

clusionem responsiuam quaesito simpliciter, & absolute illa esse, quam expressit in responsione ad tertium, principaliter venit abolere peccatum totius naturae, quam peccatum vniuersi personae. In responsione ad tertium aduerte, quod illorum verborum, sed ut qui pro omnibus, sed solum indicaret obnoxium, sensus vnica subaudita conuictio-

ne (dicendo se et solum indicaret obnoxium) clarus adeo est, ut nihil restet obcuritatis. Paulus enim ita se obligatum omnibus Christi beneficiis aiebat, ut non solum vna cui aliis, sed etiam ipse teneretur pro omnibus: tum pro perfecta illorum acceptione in seipso, ac si pro ipso solo concessa fuissent: tum pro charitatis vniuersi, cui aliis, quia omnium bona sua putabat. Haec enim duo in littera tanguntur, ut patet.

Loco in articulo.

Loco in articulo quinto eiusdem prime quaestio in corpore duas sunt conclusiones, iuxta duplicem statum humani generis in sui principio. Innocentius, & lapsus. Verum enim in quaestione, an in principio humani generis deus fuerit incarnatus esse, & propterea iuxta duplicem statum in principio, duplici respondetur conclusioni, vtraque negativa. prima est. Non fuit conueniens a principio humani generis ante peccatum Dei incarnatum fuisse. Probat. Opus incarnationis principaliter ordinatur ad resurrectionem par-

para-

parationem natura per abolitionem peccati: ergo non fuit conueniens ante peccatum Deum incarnari. Probat sequela ratione, quia medicina non datur nisi infirmis: & auctoritate Domini duplici. Secunda est: Non fuit conueniens Deum incarnari statim post peccatum. Probat quadrupliciter. Primo, ex conditione peccati, Humanum peccatum, prouenerat ex superbia hominis: ergo eo erat modo liberandus, ut humiliatus cognosceret se liberatore indigere: sed hoc conuenienter fit, relinquendo hominem; primo in statu naturae; deinde sub iugo legis, ut expertus in utriusque vires defectum suum, clamaret pro gratia: ergo, &c. Omnia clara sunt in litera. Et confirmatur magis ex responsione ad primum, dicendo ad inconueniens superbiae, contemptum, si statim incarnatio post peccatum fuisset. Secundo, ex ordine promotionis in bonum: quae ratio in responsione ad tertium magis explicatur, ita quod sic est formanda. Humanam naturam lapsum conuenienter procedere de imperfecto ad perfectum: ergo consummata eius perfectio in unione ad Deum non statim habenda erat. Antecedens probat Apostoli auctoritate in litera. Consequencia autem, ut manifesta relinquit, & merito, quia non procederet de imperfecto ad perfectum, quasi progrediendo per media, & appropinquando ad diuinam unionem, si statim incarnatio fuisset: nam defuisset unio in intellectum magis, ac magis illustratum, in successione temporum: & fuit media unio per charitatem patriarcharum, ac prophetarum: & fuit media unio per diuturnum famularum unius populi exhibitum Deo in sacrificiis, quibus initiabatur humanum genus ad futurum illud Iesu Christi in ara crucis sacrificium. Tertio, ex dignitate verbi incarnati, & patet: & fuit quarto ex vitio reprobati. Et tu ad hoc quod Glof. ordin. ibidem. rum ex soliditate fidei: nam si statim fuisset incarnatus, fictio putaret antiquorum. Nunc autem, ex quo Christi incarnatione tot non solum verba, sed scripturae prophetarum praecesserunt, tanta expectatio tot seculorum fuit de Messia, mens nostra in fide solidatur. Quam fidei securitatem texit Apostolus. 1. ad Cor. 13. bis de Christo replicans, semel scripturas. Et prope ecclesia Symbolo post articulum resurrectionis Christi, apposuit ly. semel scripturas, quod refertur ad omnes praecedentes de incarnatione articulos, ita quod sensus est. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de caelis, incarnatus, homo factus, crucifixus, passus, sepultus, & resurrex. semel scripturas, ne videantur incarnationis mysteria omnino humanam capacitatem excedentia, nouiter conflictata.

nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo: sed charitas non tardat subuenire amico necessitate patienti, secundum illud Prouer. 3. Ne dicas amico tuo: Vade, & reuertere, cras dabo tibi, cum statim possis dare: ergo Deus incarnationis opus differre non debuit, sed statim a principio per suam incarnationem humano generi subuenire.

¶ 2. Praeterea. 1. Tim. 1. dicitur, Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere: sed plures saluari fuissent, si a principio humani generis Deus incarnatus fuisset: plurimum enim ignorantes Deum, in suo peccato perierunt in diuersis sceleribus: ergo conuenientius fuisset, quod a principio humani generis Deus incarnatus fuisset.

¶ 3. Praeterea. Opus gratiae non est minus ordinatum, quam opus naturae: sed natura initium sumit a perfectis, ut dicit Boetius in libro de Consol. * ergo opus gratiae a principio debuit esse perfectum: sed in opere incarnationis consideratur perfectio gratiae, & illud: Verbum caro factum est: & postea subditur, Plenum gratiae, & veritatis: ergo Christus a principio humani generis debuit incarnari.

SED CONTRA est, quod dicit Galat. 4. At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege. Vbi dicitur glof. quod plenitudo temporis est, quod praefinitum fuit a Deo Patre, & quando mitteret filium suum: sed Deus sua sapientia omnia definiuit ergo conuenientissimo tempore Deus est incarnatus. Et sic conueniens non fuit, quod a principio humani generis Deus incarnaretur.

RESPONDEO. Dicendum, quod cum opus incarnationis principaliter ordinetur ad reparationem humanae naturae per peccati abolitionem, manifestum est, quod non fuit conueniens a principio humani generis ante peccatum Deum incarnatum fuisse: non enim datur medicina nisi iam infirmis. Vnde ipse Dominus Matth. 9. dicit: Non est opus valentibus medico, sed male habentibus: non enim veni vocare iustos, sed peccatores. Sed nec etiam statim post peccatum conueniens fuit Deum incarnari. Primo quidem, propter conditionem humani peccati, quod ex superbia prouenerat. Vnde eo modo erat homo liberandus, ut humiliatus cognosceret se liberatore indigere. Vnde super illud

Galat. 3. Ordinata per angelos in manu mediatoris, dicit glof. * Magno Dei consilio factum est, ut post hominis casum non illi Deo filius mitteretur. Reliquit enim Deus prius hominem in libertate arbitrij in lege naturali, ut sic vires naturae suae cognosceret, ubi cum deficeret, legem accepit, qua data inualuit morbus, non legis, sed naturae vitio, ut ita cognita sua infirmitate, clamaret ad medicum, & gratia quaereret auxiliu. Secundo, propter ordinem promotionis in bonum, in quem ab imperfecto ad perfectum proceditur. Vnde Apostolus dicit. 1. Cor. 13. Non prius quod spirituale est, sed quod animale; deinde quod spirituale. Primus homo de terra terrenus: secundus homo de caelo coelestis. Tertio, propter dignitatem verbi incarnati: quia super illud Gala. 4. At ubi venit plenitudo temporis, dicit glo. * Quanto maior iudex veniebat, tanto praeterea seruis longior praecedere debebat. Quarto, ne seruis fidei temporis prolixitate tepesceret: quia circa finem mundi frigescit charitas multorum. Vnde Luc. 18. dicitur: Cum filius hominis veniet, putas, inueniet fidem in terra?

AD PRIMUM ergo dicendum, quod charitas non differt amico subuenire, salua tamen negotiorum opportunitate, & personarum conditione. Si enim medicus statim a principio egritudinis medicinam daret infirmo, minus proficeret, vel magis laederet, quam iuuaret. Et ideo etiam dominus non statim a principio incarnationis remedium humano generi exhibuit, ne illud contemneret ex superbia, si prius suam infirmitatem non cognosceret.

AD SECUNDUM dicendum, quod Augustinus ad hoc respondet in libro de sex quaestionibus Paganorum, * dicens quod 2. quod tunc uoluit Christus hominibus apparere, & apud eos praedicare suam doctrinam, quando & ubi sciebat esse, qui in eum fuerant credituri: his enim temporibus, & his in locis tales homines in eius praedicatione futuros esse praesciebat, quales non quidem omnes, sed tamen multi in eius corporali praesentia fuerunt, qui nec in eum suscitatis ab eo mortuis credere uoluerunt: sed hanc responsionem reprobans idem Augustinus * in libro de perseverantia dicit, Nunquid possumus dicere Tirios, & Sidonios talibus apud se virtutibus factis credere noluisse, aut credituros non fuisse, si fierent, cum ipse Deus attestetur eis, quod acturi essent magna humilitatis poenitentiam, si in eis facta essent diuinarum illa signa virtutum? Proinde, ut ipse soluens subdit, sicut Apostolus ait: Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei, qui his, quos prauidit, si apud eos facta essent, suis miraculis credituros, quibus uoluit, subuenit: aliis autem non subuenit, de quibus in sua praedestinatione, occulte quidem, sed aliud iuste iudicauit:

Aug. tra. 31. in Ioan. ante med. to. 9.

Cap. 9. non procul a fi. como 7.

In Epist. 49. q. 2. a med. tomo 2.

¶ Super

Lib. 3. profa to. parum a princ.

Est glo. Ambrosii in hunc locum, to. 5.

Infra q. 4. artic. cor. Et q. 44. artic. 3. ad 2. Et q. 44. artic. 3. corp. Et uent. q. 29. artic. 4. ad 5.

q. 98. a corp. Et q. 2. artic. 1. ad 9. a. 2. 8. 6. 4. 5.

dicauit: ita misericordiam eius in his, qui liberantur, & veritatem in his, qui puniuntur, sine dubitatione credamus.

AD TERTIVM dicendum, quod perfectum quidem est prius imperfecto: in diuersis quidem tempore, & natura: (oportet enim, quod perfectum sit, quod alia ad perfectionem adducit) sed in vno, & eodem imperfectum est prius tempore, et si posterior natura. Sic ergo imperfectioem naturae humanae duratione praecedit eterna Dei perfectio: sed sequitur ipsam consummata perfectio eius in vnione ad Deum.

Super questio. prima, articulum sextum.

ARTICVLVS VI.

Utrum incarnatio differri debuerit vsque ad finem mundi.

D. 1021.

Locis supra art. 5. citatis

In articulo 6. eiusdem primae quest. vnica est conclusio negatiue respondens questio: Non fuit conueniens incarnatione differri in finem mundi. Probatur tripliciter ratione in litera. Vbi pro clariori intelligentia primae rationis nota, quod duplex est motus humanae naturae de imperfecto ad perfectum, vnos respectu ipsius naturae, vt distinguitur contra suppositum: alter respectu naturae, in suppositis propriis. Secundum primum motum incarnatione habet vt terminus: quoniam in opere incarnationis natura humana in Deum assumpta est. Iuxta autem eum motum gloria animae, & corporis in futuro mundo se habet vt terminus, quado homines glorificabuntur confirmare. Et in hoc secundo motu mysterium incarnationis non se habet vt terminus, sed vt principium effectuum: quoniam Christus dux omnium hominum ad gloriam consummatam per suam resurrectionem, &c. est, pp. primum motum non decuit incarnari Deum in principio mundi, vt praedictum est pp. fm motum non decuit differri incarnatione in finem mundi. Ex ipsa igitur vnione duarum naturarum, diuinae scilicet humanae in Christo, neutrum conueniens esse patet, quod primum aduentus humane naturae de imperfecto ad perfectum: fm aduersa auctoritatis dimini verbi incarnati, ad deducendum de potentia ad actum consummatum naturam humanam in propriis suppositis, iuxta secundum motum. Cetera sunt clara.

*Glo. ordin. super illud, ab infidelibus, in me.

Art. praeced. ad 3. arg.

*Art. praeced. ad 3.

de imperfecto fit perfectum, imperfectum tempore precedit perfectum: in eo vero, quod est causa perfectionis efficiens, perfectum tempore praecedit imperfectum. In opere autem incarnationis vtrunque concurrunt, quia natura humana in ipsa incarnatione est perducta ad summam perfectionem. Et ideo non decuit, quod a principio humani generis incarnatio facta fuisset: sed ipsum verbum incarnatum est perfectionis humanae naturae causa efficiens, secundum illud Ioann. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus: & ideo non debuit incarnationis opus vsque in finem mundi differri: sed perfectio gloriae, ad quam perducenda est vltimo natura humana per verbum incarnatum, erit in fine mundi. Secundo ex effectu humanae salutis: vt enim dicitur in libro de questio. veteris, & noui Testamenti. in potestate dantis est, quando, vel quantum velit misereri: Venit ergo quando & subueniri debere sciuit, & gratum futurum beneficium: cum enim languore quodam humani generis, abolescere coepisset cognitio Dei inter homines, & mores immutarentur, eligere dignatus est Abraham, in quo forma esset renouatae notitiae Dei, & morum: & cum adhuc reuerentia segnior esset, postea per Moysen legem literis dedit. Et quia eam gentes spreuerunt, non se subiicientes ei, neque hi, qui acceperunt, eam seruauerunt, motus misericordiae dominus, misit filium suum, qui data omnibus remissione peccatorum, Deo Patri illos iustificatos offerret. Si autem hoc remedium differretur vsque in finem mundi, totaliter Dei notitia, & reuerentia, & morum honestas abolita fuisset in terris. Tertio apparet hoc fuisse conueniens ad manifestationem diuinae virtutis, quae pluribus modis homines saluauit, non solum per fidem futuri, sed etiam per fidem praesentis, & praeteriti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod glossa illa exponit de misericordia perducende ad gloriam: si tamen referatur ad misericordiam exhibitam humano generi per incarnationem Christi; sciendum est, quod sicut Augustinus dicit in libro Retracta. tempus incarnationis potest comparari iuuentuti humani generis, propter vigorem, feruoremque fidei, quae per dilectionem operatur: senectuti autem, quae est sexta aetas, propter numerum temporum, quia Christus venit in sexta aetate. Et quamuis in corpore non possit simul esse iuuentus, & senectus, potest tamen simul esse in anima, illa propter alacritatem, ista propter grauitatem. Et ideo in libro 83. Questio. alicubi dicit Augustinus. quod non oportuit diuinitus venire magistrum, cuius imitatione humanum genus in mores optimos formaretur, nisi tempore iuuentutis. Alibi autem dicit, Christum in sexta aetate humani generis, tanquam in senectute venisse.

AD SECUNDVM dicendum, quod opus incarnationis non solum est considerandum, vt terminus motus de imperfecto ad perfectum, sed etiam vt principium perfectionis in humana natura, vt dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut Chrysostomus dicit super illud Ioann. Non misit Deus filium suum, vt iudicet mundum, Duo sunt Christi aduentus; primus quidem, vt remittat peccata secundum, vt iudicet mundum: si enim hoc non fecisset, vniversi simul perdituri essent: omnes enim peccauerunt, & gent gloria Dei. Vnde patet, quod non debuit aduentum misericordiae differri vsque in finem mundi.

D. 1021

* Aug. in quest. ex no. rella. 83. cir. p. tomo 4.

Lib. 1. c. 1. de multis ante mediu. tomo 1.

* Li. 83. contra f. q. 44. medio, tomo 1.

Li. 1. de Gen. contra 30. nich. ca. 10. to. 1.

* In cor. 2.

Homil. 27. in Ioann. inter mediam, & finem, to. 1.

Super